

Q. CICERO

* D E

PETITIONE CONSULATUS,
AD M. FRATREM.

ET si tibi omnia suppetunt, quæ consequi ingenio, aut usu homines, aut diligentia possunt; tamen ab amore nostro non sum arbitratus alienum, ad te perscribere ea, quæ mihi veniebant in mentem, dies ac noctes de petitione tua cogitanti: non ut aliquid ex iis novi adicerem, sed ut ea, quæ in re dispersa atque infinita viderentur esse, ratione & distributione sub uno aspectu ponerentur. Quamquam plurimum natura valet; tamen videtur in paucorum mensium negotio posse² simulatio naturam vincere.³ CIVITAS QUÆ SIT, cogita; QUID PETAS; QUI SIS. Prope quoti-

die ad forum tibi descendenti, meditarum hoc sit: ⁴ NOVUS SUM; CONSULATUM PETO; ROMA EST. Nominis novitatem dicendi gloria maxime sublevis. Semper ea res plurimum dignitatis habuit. Non potest, qui dignus habetur patronus Consulatum, indignus Consulatu putari. Quamobrem, quoniam ab hac laude proficisceris, & quicquid es, ex hoc es; ita paratus ad dicendum venito, quasi in singulis causis iudicium de omni ingenio futurum sit. Ejus facultatis adjumenta, quæ tibi scio esse seposita, ut prompta ac parata sint, cura; & sepe, quæ de Demosthenis studio &

ex-

JACOBI FACCIOLATI

Adnotationes selectæ.

* Titulus Operis sumi potest ex postremis Quinti verbis: *Vide enim hoc COMMENTARIOLUM PETITIONIS haberi omni ratione perfectum.*

¹ De petitione tua] Petebat consulatum, quem obtinuit, & gessit una cum C. Antonio anno U. C. 690, cum ipse annum ageret 44.

² Simulatio] Candidati, si forte essent natura duriores, quo tempore petebant, mores alios simulare debebant ad conciliandum sibi populi studium.

³ Crassis] Tria summa capita hujus

Commentarioli, quis, quid, ubi.

⁴ Novus] Novæ nobilitatis homo dicebatur, qui primus ex sua familia magistratum gereret Curulem. Huic ex una parte respondebat *nobilis*, id est is, cujus majores magistratus Curules gesserant; quod significabatur per imagines in atrio domestico collocatas; ex altera respondebat *ignobilis*, qui nec ipse jus imaginis habebat, nec imagines majorum ostendere poterat. Marcus igitur Cicero, qui genere ignobilis erat, *novus* dici coepit, cum *Ædilis* est creatus; quia tunc primum jus imaginis acquisivit.

exercitatione scripsit⁵ Demetrius, recordare. Deinde & ⁶ amicorum multitudo, & genera appareant. Habes enim ea, quæ ⁷ nulli habuerunt, ⁸ omnes publicanos, totum fere equestrem ordinem; multa præterea municipia, multos abs te defensos homines cujusque ordinis, aliquot ⁹ collegia; præterea studio dicendi conciliatos plurimos adolescentulos quotidianam amicorum assiduitatem & frequentiam. Hæc cura ut teneas, & commendando, & rogando, & omni ratione efficiendo, ut intelligant, ¹⁰ qui debent tua causa, referendæ gratiæ; & qui volunt, obligandi tui, tempus tibi aliud nullum fore. Etiam hoc multum videtur adjuvare posse novum hominem: hominum nobilium voluntas, & maxime Consularium. Prodest, quorum in locum ac numerum pervenire velis, ab his ipsis illo loco ac numero dignum putari. Hi rogandi omnes sunt diligenter,

& ad eos ¹¹ allegandum; persuadendumque est iis, nos semper ¹² cum optimatibus de republica sensitse; minime populares fuisse; si quid locuti populariter videmur, id nos eo consilio fecisse, ut nobis Cn. ¹³ Pompejum adjungeremus; ut eum, qui plurimum posset, aut amicum in nostra petitione haberemus, aut certe non adversarium. Præterea adolescententes nobiles elabora ut habeas, vel ut teneas studiosos tui, quos habes: multum dignitatis afferent. Plurimos habes: perforce, ut sciant, quantum in his putes esse. Si adduxeris, ut ii, qui non nolunt, cupiant; plurimum quidem ¹⁴ proderunt.

II. Ac ¹⁵ multum etiam novitatem tuam adjuvat, quod ejusmodi nobiles tecum petunt, ut nemo sit, qui audeat dicere, plus illis nobilitatem, quam tibi virtutem, prodesse oportere. ¹⁶ Jam P. Galbam, &

L.

⁵ Demetrius] Demetrius Phalereus. Ipsi quoque Marcus de hac Demosthenis cura scribit in lib. I. de Orat. c. 61. & in lib. V. de Fin. c. 1.

⁶ Amicorum] Hoc est alterum, quod sublevaré novitatem potest; si appareat, te & multos, & ex omni civitatis ordine amicos habere. Fortasse vox *genera* non tam ad veritatem, quam ad dignitatem refertur.

⁷ Nulli habuerunt] Vulgo legitur *novi habuerunt*; quod sustineri non potest, nisi addita negatione, vel majore aliqua mutatione adhibita, ut interpretes omnes animadvertent. Ego reposui *nullis*; idque necessitate ipsa compulsus in contextum intuli.

⁸ Omnes publicanos] In Orat. pro Plancio, cap. 9. flos Equitum Romanorum; ornamentum civitatis, firmamentum rei publicæ, canorum ordine contineri dicitur. Quotopere autem ordo hic M. Ciceroni faveat, apparet ex orat. pro Domo sua ad Pont. c. 28.

⁹ Collegia] Opificum societates; quarum vis quanta esset in civitate, habes ex Sigonio de Ant. jur. civ. Rom. lib. II. cap. 12.

¹⁰ Qui debent] Qui debent, & qui volunt facere aliquid tibi gratum.

¹¹ Allegandum] Mittendi amici, qui rogent.

¹² Cum optimatibus] Locum hunc illustrabunt ipsius Marci verba in orat. pro Sexto, cap. 45.

¹³ Pompejum] His temporibus Pompejus popularis videri volebat, quamvis postea, causa nobilitatis suscepta, Cæsarem revera popularem oppugnaret. Favere autem Cicero Pompejo, ut apparet ex Oratione pro lege Manilia.

¹⁴ Proderunt] Postquam Quintus scripsit *proderit*: id est, hoc tibi plurimum proderit, si adduxeris cives *æmuloque*, ut te potissimum Consularem cupiant, tibi que faveant.

¹⁵ Ac multum] Tertia ratio, quæ adjuvat novitatem tuam, est, quod habes competitorum contemendos. Fuere autem sex, P. Sulpicius Galba, L. Sergius Catilina, C. Antonius, L. Cassius Longinus, Q. Cornificius, & C. Licinius Sacerdos.

¹⁶ Jam P. Galbam] Muretus & Lambinus

L. Cassium, summo loco natos, quis est, qui petere consulatum putet? Vides igitur, amplissimis ex familiaribus homines, qui sine nervis sunt, tibi pares non esse. At Antonius & Catilina molesti sunt. Imo homini 18 navo, indultorio, innocenti, diserto, gratio 19 apud eos qui res judicant, optandi competitores. Ambo a pueritia sicarii, ambo libidinosi, ambo egentes. Eorum alterius 20 bona proscripta vidimus; vocem denique audivimus 21 jurantis, se Romæ judicio æquo cum homine Græco certare non posse; & 22 ex senatu ejectionem scimus. 23 Optima vero censorum existimatione in prætura competitorem habuimus, 24 amico Sabidio, & Panthera; quod 25 ad tabulam, quos poneret, non habebat. Quo tamen in magistratu

nus legere malunt nam. Placeret & nobis, si iam nullum locum habere posset.
 17 Antonius & Catilina] Uterque nobilibus propter majorum imagines, Catilina vero etiam patricius.
 18 Navo] Al. leg. novo.
 19 Apud eos, qui res judicant] Ita loquuntur Latini, quoties non singulos iudices, sed totum ordinem significant.
 20 Bona proscripta] Antonii bona publice vendita, ut faceret creditoribus.
 21 Jurantis] Antonius accusatus a Græcis, quos in Achaja spoliaverat, & damnatum iudicio repetundarum, Tribunus appellavit, juratus ex formula, se equo iure uti non posse, sibi vim fieri opibus adversariorum. De re hac, & de bonis Antonii proscriptis, vide fragmenta Oratorum in C. Antonium & L. Catilinam apud Aconium.
 22 Ex Senatu ejectionem] A Censoribus, quod socios diripisset, & iudicium recusasset.
 23 Optima] Per ironiam. Nam Antonius ignominia laborabat apud Censores.
 24 Amico Sabidio] Usus est amicis vilissimis, qui suo nomine suffragiorum custodes essent, rogatores, diribitores. Fere autem

amicam, quam palam domi haberet, 26 de machinis emit. In petitione autem consulatus, 27 cauponas omnes compilare per turpissimam legationem maluit, quam adesse, & populo Romano supplicare. 28 Alter vero, dii boni, quo splendore est? Primum nobilitate eadem. 29 Num majore virtute? Non, sed audacia. Quamobrem? Quia Antonius 30 umbram suam meruit: hic ne leges quidem, natus in patris egestate, educatus in sororis stupris, corroboratus in cæde civium; cujus primus ad rempublicam aditus in equitibus Romanis occidendis fuit. Nam illis, quos 31 meminimus, 32 Gallis, qui tum Titiniorum, ac Nanniorum, ac Tanusiorum capita demebant, Sylla unum Catilinam præfecerat; in quibus ille hominem optimum, Q. Cæ-

munia hac viri nobilissimi obibat pro merito & dignitate ejus, de cuius re agebatur. M. Cicero post rediit, in Sen. cap. 11. Quando sanam frequentiam in Campo, tantum splendorem Italia totius ordinemque omnium; quando illa dignitate rogatores, diribitores, custodesque vidisset?
 25 Ad tabulam] In qua suffragiorum numerus & ratio inibat.
 26 De machinis emit] De catasta, ubi servi vendebantur. Machinæ istiusmodi mentio est apud Persium Sat. 6. apud Tibullum lib. II. El. 3. apud Martialem pluribus locis.
 27 Cauponas omnes] Antonius petitionis tempore legationem liberam obibat, quam legato pop. Rom. suppeditari jubebat.
 28 Alter vero] Catilina.
 29 Num majore] Corruptissimus est locus hic. Alii aliter mutantur, ut sensus constaret. Ego secutus sum Puteanum.
 30 Umbram suam] Proverbium ad nimium timorem significandum.
 31 Meminimus] Acciderat enim ante annos fere viginti.
 32 Gallis] Sylla usus est militibus Gallis ad obtruncandos cives.

cilium, sororis suæ virum, equitem Romanum, 33 nullarum partium, cum semper natura, tum etiam ætate jam quietum, suis manibus occidit.

III. Quid ego nunc dicam, petere cum eo te consulatum, qui 34 hominem carissimum populo Romano, M. Marium, inspectante populo Romano, 35 virgis per totam urbem ceciderit; 36 ad bustum egerit; ibi omni cruciati vivum lacerarit; stanti collum gladio sua dextera secuerit, cum sinistra capillum ejus a vertice teneret; caput sua manu tulerit, cum inter digitos ejus rivi sanguinis fluere: qui postea cum histriionibus, & cum gladiatoribus ita vixit, ut alteros libidinis, alteros facinoris adjuutores haberet: qui nullum in locum tam sanctum ac tam religiosum accessit, in quo non, etsi in aliis culpa non esset, tamen ex sua nequitia 37 dedecoris suspensionem relinqueret: qui ex curia 38 Curios

dem egentes ac vitiosos; cujusmodi erant fere omnes, qui præconium exercebant.
 40 Prætextatos] Impuberes, qui nondum sumperant togam puram.
 41 De Africa] Africanum cum Prætor Catilina avaræ crudeliterque administrasset, repetundarum esse accusatus, & corruptis iudicibus absolutus.
 42 Testium dicitis] Quæ dicta cum extarent, poterat a Marco legi; ut intelligeret quinam esset Catilina, quamvis fuisset absolutus.
 43 Tam egens] Quia excussus & exhaustus ab iudicibus, quos corruperat.
 44 Aliud] Desiderabant homines, ut accusaretur corrupti iudicis.
 45 Ut contemnat] Contemnat periculum, si aut largitionibus, aut aliis artibus quippiam commoverit.
 46 Ita nobilissimis] Particula ita hoc loco valet estentis, quemadmodum est in cap. seq. ita summum.
 33 Nullarum partium] Non Marianarum, quibus parci volebat Sylla. Itaque privato odio & crudelitate Cæcilium occidit.
 34 Hominem carissimum] Nemo fuit carior multitudini, ut est de Offic. lib. III. cap. 20. Ad locum hunc totum illustrandum mirifice valet, quod scribit Seneca l. III. de Ira c. 18.
 35 Virgis] Alii legere malunt vitibus. Sed profecto vitibus cadebantur milites in castris, cives in urbe virgis.
 36 Ad bustum] Val. Maximus IX. 2.
 37 Dedecoris suspensionem] Fabia Virgo Vestalis ob nequitiam Catilinæ in incestu suspensionem incidit. Causam dixit, & absolutus est.
 38 Curios & Annios] Senatores probrosos, qui postea cum Catilina conjurarunt, ut est in Sallustii Catilinario. Curium autem Censores probri causa Senatu moverant, ut est ibid. cap. 24.
 39 Sapalas & Carvillios] Præcones amicos sibi sumperat ab atris auctionariis, & qui

& Annios; ab atris 39 Sapalas & Carvillios; ex equestri ordine Pompilios & Vettios, sibi amicissimos comparavit; qui tantum habet audaciæ, tantum nequitia, tantum denique in libidine artis & efficacitatis, ut prope in parentum gremiis 40 prætextatos liberos conspulerit? Quid ego nunc tibi 41 de Africa; quid de 42 testium dicitis scribam? Nota sunt, & ea tu sæpius legito. Sed tamen hoc mihi non præmittendum videtur, quod primam ex eo iudicio 43 tam egens discessit, quam quidam iudices ejus ante illud iudicium fuerunt: deinde tam invidiosus, ut 44 aliud in eum iudicium quotidie flagitetur. Hic fe sic habet, ut magis timeat, etiam si quieverit; quam 45 ut contemnat, si quid commoverit. Quanto melior tibi fortuna petitionis data est, quam nuper homini novo, C. Cælio? Ille cum duobus hominibus 46 ita nobilissimis petebat, ut tamen in iis omnia plu-

ris

ris essent, quam ipsa nobilitas; summa ingenia, summus pudor, plurima beneficia, summa ratio ac diligentia petendi: tamen eorum alterum Cælius, etiam cum multo esset inferior genere, superior nulla re, pene superavit. Quare, si facies ea, quæ tibi natura & studia, quibus ulus es semper, largiuntur; quæ temporis tui ratio desiderat; quæ potes; quæ debes; non erit difficile certamen cum iis competitoribus, qui nequaquam sunt tam genere insignes, quam vitis nobiles. Quis enim reperiri potest tam improbus civis, qui velit

47 uno suffragio duas in rempublicam ficas distringere? IV. Quoniam igitur, quæ subsidia novitatis haberes, & habere posses, expolui; nunc de magnitudine petitionis dicendum videtur. CONSULATUM PETIS; quo honore, nemo est, qui te non dignum arbitretur; sed sunt multi, qui invident. Petis enim homo ex equestri loco locum summum civitatis; atque

47 Uno suffragio] Malim legere *suo suffragio*; vel *uno tempore suffragio suo*. Ita in fragmentis Orationis in Tog. Card. Dicitur *uno tempore conatur in rem. ficas distringere*. Recte uno tempore dici potest; uno suffragio non potest. Attamen nihil ex contextu mutare ausus sum.

48 Ita summum] Estenus summum, ut

torios, existimo, nisi qui tuo beneficio victi sunt, nolle abs te se honore superari. Jam in populo quam multi invidi sint, quam multi 49 consuetudine horum annorum ab hominibus novis alienati, venire tibi in mentem certo scio. Esse etiam nonnullos tibi iratos ex iis causis, quas egisti, necesse est. Jam illud tute circumspecto, quod ad Cn. Pompeii gloriam augendam tanto studio te dedisti, num quos tibi putes ob eam causam esse inimicos. Quamobrem, cum & summum locum civitatis petas, & videas, esse studia, quæ tibi adversentur; adhibeas, necesse est, omnem rationem, & curam, & laborem, & diligentiam.

V. Ac petitio magistratum divisa est in duarum rationum diligentiam: quarum altera in amicorum studiis: altera in populari voluntate ponenda est. Amicorum studia beneficiis, & officiis, & 50 verustate, & facilitate ac jucunditate naturæ, parata esse oportet. Sed hoc nomen amicorum in petitione latius patet, quam in cætera vita. Quisquis enim, qui ostendat aliquid in te voluntatis, qui colat, qui domum venerit, is in amicorum numero est habendus. Sed tamen, qui sunt amici ex causa honestiore cognationis, aut affinitatis, aut fodalitatis, aut aliquis necessitudinis, his carum ac jucundum esse, maxime prodest. Deinde, ut quisque est intimus ac

tamen pro dignitate hominis possit amplius videri.

49 Consuetudine horum annorum] Quibus annis nobilitatis partes, duce Sylla, prævalebant adversus Marium hominem novum, & totam illam Marianam factionem.

50 Verustate] Longo & familiari usu.

maximè domesticus, ut is amet, atque felicissimum esse te cupiat, valde elaborandum puto; tum ut tribules, ut vicini, ut clientes, ut denique liberti, postremo 51 etiam servi tui: nam fere omnis sermo ad forenses famam a domesticis emanat auctoribus. Denique instituendi sunt cujuscunque generis amici: ad speciem, homines illustres honore ac nomine; qui etiam suffragandi studia 52 non navant; tamen afferunt petitori aliquid dignitatis: 53 ad justitiam obtinendam, magistratus; ex quibus maxime consules, deinde tribuni plebis: 54 ad conficiendas centurias, homines excellenti gratia. 55 Qui tribuent centuriam, 56 quod abs te beneficium habeant, aut, ut habeant, sperent, eos prorsus magno opere compara & confirma. Nam per hos annos homines ambitiosi vehementer omni studio atque opere laborarunt, ut possent a tribulibus suis, ea, quæ peterent, impetrare. Hos tu homines quibuscunque rationibus poteris, ut ex animo atque ex illa summa voluntate tui studiosi sint, elaborato. Quod si satis grati homines essent, hæc tibi omnia parata esse debebant, sicut parata esse confido. Nam hoc biennio quatuor fodalitates civium ad ambitionem

Tom. IX.

51 Etiam servi] Hoc non pertinet ad suffragandi studium, sed ad famam nominis.

52 Non navant] Deditur ea facere, quæ suffragatores faciunt.

53 Ad justitiam obtinendam] Amicitia magistratum juvat, ne quid fraudis fiat: qua in re primum valent Consules, qui præsumunt incedere.

54 Ad conficiendas centurias] Conficere centurias est centuriarum favorem & suffragia conciliare: quem modum dicendi adhibuit

gratiosissimorum tibi obligasti, M. Fundanii, Q. Gallii, C. Corneli, C. Orcinini. Horum in causis ad te deferendis, quidam eorum fodalibus tibi receperint & confirmarint, scio: nam interfui. Quare hoc tibi faciendum est, ut hoc tempore ab iis, quod debent, exigas; sæpe commonendo, rogando, confirmando, curando ut intelligant, nullum tempus aliud se unquam habituros referendæ gratiæ. Profecto homines & spe reliquorum tuorum officiorum, & recentibus beneficiis ad studium navandum excitabuntur. Et omnino, quoniam eo genere amicitiarum petitio tua maxime munita est, quod caularam defensionibus adeptus es, fac, ut plane iis omnibus, quos devinctos tenes, descriptum ac dispositum suum cuique munus sit. Et quemadmodum, quod memini, nulla in re illis unquam molestus fuisti; sic cura, ut intelligant, omnia te, quæ ab illis tibi deberi putaris, ad hoc tempus referasse.

VI. Sed quoniam tribus rebus homines maxime ad benevolentiam, atque ad hæc suffragandi studia ducuntur, beneficium, spe, adjunctione animi, vel voluntate; animadvertendum est, quemadmodum cuique horum generi sit interserviendum. Minimis be-

M m ne-

Marcus quoque in lib. II. ad Fam. epist. 16.

55 Qui tribuent centuriam] Totum hunc locum valde contaminatum & obscurum alii aliter legunt. Ego in primo membro retinui quod est apud Manutium & in aliis vulgaribus editionibus. Tribuent autem Marco centuriam homines gratiosi ad ambitionem, qui plurimum possunt apud suos tribules.

56 Quod abs te beneficium] Hic ego mihi indulgi, non addendo, sed detrahendo. Vult enim legatur: aut aliquid abs te beneficium.

neficiis homines adducuntur, ut factis causis putent esse ad studium suffragationis: ne dum ii, quibus saluti fuisti, quos tu habes plurimos, non intelligant, si hoc tuo tempore tibi non satisfecerint, se probatos nemini unquam fore. Quod cum ita sit, tamen rogandi sunt; atque etiam in hanc opinionem adducendi, ut, qui nobis adhuc obligati fuerint, iis vicissim nos adhuc obligari posse videamur.⁵⁷ Qui autem spe tenentur, quod genus hominum multo est diligentius atque officiosius, iis, fac, ut propositum ac paratum auxilium tuum esse videatur: denique, ut spectatores te suorum officiorum esse intelligant diligentem; ut videre te plane atque animadvertere, quantum ab unoquoque proficiatur, appareat. Tertium illud genus est studiorum⁵⁸ voluntarium, quod agendis gratis, ⁵⁹ accommodandis sermonibus ad eas rationes, propter quas quisque studiosus esse tui videbitur, significanda erga illos pari voluntate, adducenda amicitia in spem familiaritatis & consuetudinis, confirmari oportebit. Atque in iis omnibus operibus iudicatio & perpendito, quantum quisque possit: ut scias, & quemadmodum cuique interservias, & quid a quoque expectes ac postules. Sunt enim quidam homines

⁵⁷ Qui autem spe] Examinato beneficio, ad spem descendit; quod secundo loco propositum.

⁵⁸ Voluntarium] Eorum qui nihil acciperunt, nihilque expectant; ideoque nec beneficium, nec spe moventur.

⁵⁹ Accommodandis sermonibus] Quibus quisque delectatur & capitur; quibus quisque movetur, ad suffragandum.

⁶⁰ In suis civitatibus] Qui conati sunt reponere viciniam pro civitatibus, inanem

⁶⁰ in suis civitatibus & municipiis gratiosi; sunt diligentes & copiosi; qui est antea non studuerunt huic gratia; tamen ex tempore elaborare ejus causa, cui debent, aut volunt, facile possunt. His hominum generibus sic interveniendum est, ut ipsi intelligant, te videre, quid a quoque expectes; sentire, quid accipias; meminisse, quid acceperis. Sunt autem alii, qui aut nihil possunt, aut odio sunt etiam tribulibus suis; nec habent tantum animi, aut facultatis, ut ⁶¹ evitentur ex tempore: hoc ut internoscas, videto; ne, spe in aliquo majore posita, praedicti parum comparetur.

VII. Et quamquam parvis & fundatis amicitias fretum ac munitum esse oportet; tamen in ipsa petitione amicitia permulsa ac perutilis comparantur. Nam in ceteris molestiis habet hoc tamen petitio commodi, ut possis honeste, quod in cetera vita non queas, quoscunque velis, adungere ad amicitiam: quibuscumque si alio tempore agas, ut te utantur, absurde facere videare; in petitione autem nisi id agas & cum multis, & diligenter, nullus petitor esse videare. Ego autem tibi hoc confirmo, esse neminem, nisi aliqua necessitudine competitorum alicui tuorum sit adjunctus, a quo non facile, si contenten-

laborem susceperunt. Ita locutus est Marcus quoque in Orat. pro Mur. cap. 23. *Hominer in suis civitatibus & municipiis gratiosi.* Quo in loco Manlius civitates dici putat Colonias & Praefecturas. Revera civitates dicuntur certis quilibet iure sociati, ut est in somnio Scipion. cap. 3. Hac significatione Caesar lib. I. Bel. Gal. cap. 12. *Omnia civitates Helvetiae in quatuor pagos divisa est.*

⁶¹ Evitentur ex tempore] Ex tempore fiant gratiosi.

tenderis, impetrare possis, ut suo beneficio promeretur, se ut ames, & sibi ut debeas: modo ut intelligat, te magni aestimare, ex animo agere, ⁶² bene se ponere, fore ex eo non brevem & suffragatorem, sed firmam & perpetuam amicitiam. Nemo erit, mihi crede, in quo modo aliquid virtutis sit, qui hoc tempus sibi oblatum amicitiae tecum constituendae praetermittat, praesertim cum tibi hoc casus afferat, ut ii tecum petant, quorum amicitia aut contemnenda, aut fugienda sit; & qui hoc, quod ego te hortor, non modo non affeque, sed ne incipere quidem possint. Nam quid incipiat Antonius homines adungere, atque invitare ad amicitiam, quos ⁶³ per se suo nomine appellare non possit? Mihi quidem stultius nihil videtur, quam existimare eum studiosum tui, quem non noris. Eximiam quandam gloriam & dignitatem, ac rerum gestarum magnitudinem esse oportet in eo, quem homines ignoti, nullis suffragantibus, honore afficiant. Itaque ut homo iners, sine officio, sine ingenio, cum infamia, ⁶⁴ nullis amicis, hominem plurimorum studio atque omnium bona existimatione munitum

praecurrat, sine magna culpa negligentia fieri non potest.

VIII. Quamobrem omnes centurias multis & variis amicitias cura ut confirmatas habeas. Et primum, id quod ante oculos est, senatores equitumque Romanos, ceterorum ordinum navos homines & gratiosos complectere. Multi homines ⁶⁵ urbani industrii; multi ⁶⁶ libertini gratiosi in foro navique versantur; quos per te, quos per communes amicos poteris, summa cura, ut tui cupidi sint, elaborato; ⁶⁷ appetito, ⁶⁸ allegato; summo beneficio te affici, ostendito. Deinde habeto rationem urbis totius, collegiorum omnium, ⁶⁹ pagorum, vicinitatum. Ex iis principes ad amicitiam tuam si adjunxeris; per eos reliquam multitudinem facile tenebis. Postea totam Italiam fac ut in animo & in memoria tibi distributam comprehensamque habeas: ne quod Municipium, Coloniam, Praefecturam, locum denique Italiae ne quem esse patiare, in quo non habeas firmamenti quod satis esse possit. Perquiras etiam & investiges homines ex omni regione; eosque cognoscas, appetas, confirmes, cures, ut in suis

M m 2 vi

⁶² Bene se ponere] Bene se collocare beneficium suum.

⁶³ Per se suo nomine] Cum civis non nosset, non poterat ipse per se sine opera nomenclatoris praefare. Idcirco petitionis tempore liberam legationem obiit, ut est in c. 11.

⁶⁴ Nullis amicis] Vulgo additur septus. Sed vox haec adlira fortasse est ab aliquo interpretis; quemadmodum & vox *meritis* post *suffragantibus*. Utraque abest a Mss.

⁶⁵ Urbani] Ex tribubus urbanis. His tribuitur industriam, non opes & gratiam. Nam Q. Fabius Censor, ut scribit Livius lib. IX. cap. 46. *simul concordia causa, simul ne luv-*

millimorum in manu essent comitia, omnem forensium urbium excrementa in quatuor tribus coniecit, Urbansive eas appellavit.

⁶⁶ Libertini] Libertini omnes hoc tempore in tribubus Urbanis censentur: quare vis saepe de iis movendis, & in Rusticas quoque distribuendis actum esset.

⁶⁷ Appetito] Ipse per te roga.

⁶⁸ Allegato] Submitte alios ad rogandum.

⁶⁹ Pagorum, viciniam] Significat vicos ceterasque Urbanas vicinias, quae circa Urbem erant, & in tribubus Urbanis numerabantur.

vicinitatibus tibi petant, & tua causa quasi ⁷⁰ candidati sint. Volent te amicum, si suam a te amicitiam expecti videbunt. Id ut intelligant, oratione ⁷¹ quæ ad eam rationem pertineat, consequere. Homines municipales & rusticani, si nomine tantum noti sunt, in amicitia se esse arbitrantur. Si vero etiam præsidii se aliquid sibi constitutere putant, non amittunt occasionem promerendi. Hos cæteri, & maxime tui competitorum ne norant quidem: tu & nosti, & facile cognoscas; sine quo amicitia esse non potest. Neque id tamen fati est, tamen magnum est, si non consequatur spes utilitatis atque amicitia; ne nomenclator solum, sed amicus etiam bonus esse videare. Ita, cum & hos ipsos, propter suam ambitionem, qui apud tribules suos plurimum gratia possunt, tui studiosos in centuriis habeas, & cæteros, qui apud aliquam partem tribunalium, propter municipii, aut civitatis, aut collegii rationem valent, cupidos tui constitueris, in optima spe esse debebis. Jam ⁷² equitum centuriæ multo facilius mihi diligentia, posse teneri videntur. Primum cognoscendi sunt equites;

⁷⁰ *Candidati sui*] Tuo nomine petant. Nam petentes magistratum, candida toga utebantur.

⁷¹ *Quæ ad eam*] Quæ ostendat, te eorum amicitiam expectere.

⁷² *Equitum centuriæ*] Erant decem & octo, quæ in prima classe censabantur. In classe hæc erant præterea centuriæ LXXX. eorum, qui centum millia æris habebant; & duæ fabrum, si Livio credimus.

⁷³ *Facilius illa adolescentulorum*] Adipiscendi equites; atque inter hos primum adolescentem, quia facilius amant.

⁷⁴ *In suffragando*] Id est rogando ten-

pauci enim sunt: deinde adipiscendi. Multo autem ⁷³ facilius illa adolescentulorum ad amicitiam ætas adjungitur: proinde habebis tecum e juventute optimum quemque & studiosissimum humanitatis. Tum autem, quod equester ordo tuus est, sequentur illi auctoritatem ordinis, si abs te adhibebitur ea diligentia, ut non ordinis solum voluntate, sed etiam singulorum amicitias eas centurias confirmatas habeas. Jam studia adolescentulorum ⁷⁴ in suffragando, in obeundo, in nuntiando, in affectando, mirifice & magna & honesta sunt.

IX. Et quoniam affectationis mentio facta est; id quoque curandum est, ut quotidiana cujusque generis, & ordinis, & ætatis utare frequentia. Nam ex ea ipsa copia conjectura fieri poterit, quantum sis in ipso campo virium ac facultatis habiturus. Hujus autem rei tres partes sunt: una ⁷⁵ SALUTATORUM, cum domum veniunt; altera ⁷⁶ DEDUCTORUM; tertia ⁷⁷ ASSECTORUM. In SALUTATORIBUS, qui magis vulgares sunt, & ad hanc consuetudinem, quæ nunc est, plures veniunt; hoc efficien-

pore petitionis, adeundo, & nunciando quæ velis.

⁷⁵ *Saluatorum*] Qui mane salutatum veniunt. Martialis lib. IV. epig. 7. *Prima salutantis atque altera continet hora.*

⁷⁶ *Deductorum*] Qui ad forum comitantes deducunt, & domum redeunt.

⁷⁷ *Assectorum*] Qui perpetuo stantur, nec unquam ab officio discedunt. Hoc nomine appellantur qui Medicos, qui Oratores, aliosve artifices, non officii modo, sed etiam doctrinæ causa totos dies frequentant & comitantur. Plinius lib. II. epist. 14. *Assebat Domitium Afrum, cum &c.*

ciendum est, ut hoc ipsum minimum officium eorum tibi gratissimum esse videatur. Qui domum venient, his significato ⁷⁸ te animadvertere; & eorum amicis, qui illis renuntiant, ostendito; sæpe ipsis dicitur. Sic homines sæpe, cum obeunt plures competitorum, si videant, unum esse aliquem, qui hæc officia maxime animadvertat; ei se dedunt; deserunt cæteros; minutatim ex communibus proprii, ex fucosis firmi suffragatores evadunt. Jam illud teneto diligenter, si eum, qui tibi promiserit, fucum, ut dicitur, facere velle senseris; ut te id audisse, aut scire dissimules. Si quis tibi se purgare volet, quod suspectum se esse arbitretur; affirmes, te de illius voluntate nunquam dubitasse, nec debere dubitare. Is enim, qui se non putat satisfacere, amicus esse nullo modo potest. Scire autem oportet, quo quisque animo sit; ut & quantum cuique confidas, constituere possis. Jam DEDUCTORUM officium quo majus est, quam salutatorum, hoc gratius tibi esse significato atque ostendito; & quoad ejus fieri poterit, certis temporibus ⁷⁹ descendito. Magnam affert opinionem, magnam dignitatem quotidiana in deducendo frequentia. Tertia est ex hoc genere assidua ASSECTORUM copia. In ea quos voluntarios habes, cura ut intelligant, te sibi in perpetuum summo

⁷⁸ *Te animadvertere*] Interdum enim turba hæc solum nomenclatorem salutabat; interdum etiam prorsus excludebatur, quod tardior fuisset ad officia.

⁷⁹ *Descendito*] Ad forum.

⁸⁰ *Nulla impensa*] Apparet in hoc loco Ciceronem causas civium suorum gratis egis-

beneficio obligari; qui autem tibi debent, ab iis plane hoc munus exi-ge: qui per ætatem ac negotium poterunt, ipsi tecum ut assidui sint; qui ipsi sectari non poterunt, necessarios suos in hoc munere constituant. Valde ego te volo, & ad rem pertinere arbitror, semper cum multitudinem esse. Præterea magnam affert laudem & summam dignitatem, si ii tecum erunt, qui a te defensi, & qui per te servati ac iudicis liberati sunt. Hæc tu plane ab iis postulato; ut, quoniam ⁸⁰ nulla impensa per te alii honestatem, alii salutem ac fortunas omnes obtinuerunt: nec aliud ullum tempus futurum sit, ubi tibi referre gratiam possint; hoc te officio remunerent.

X. Et quoniam in amicorum studiis hæc omnis ratio versatur; qui locus in hoc genere cavendus sit, prætermittendum non videtur. Fraudis, atque insidiarum, & perfidiæ plena sunt omnia. Non est hujus temporis perpetua illa de hoc genere disputatio, quibus rebus benevolus & simulator diducari possit: tantum est hujus temporis, admonere. Summa tua virtus eisdem homines, & simulare tibi se esse amicos, & invidere coegit. Quamobrem ⁸¹ E-*περιφροσύνη* illud teneto: *nervos atque artus esse sapientiæ, non temere credere.* Et cum tuorum amicorum studia constitueris, tum etiam obstricta-
storum atque adversariorum rationes &

se. Ita in qualibet rep. qui honores spectat, non solet operam suam illis vendere, quorum suffragiis aliquando uti velit.

⁸¹ *Επιφροσύνη*] Sententia hæc Epicharmi Comici refertur etiam a Marco Fratre lib. I. ad Att. epist. 19.

& genera cognoscito. Hęc tria sunt: unum ex iis, quos læssisti; alterum, qui sine causa non amant; tertium, qui competitorum valde amici sunt. Quos læssisti, cum contra eos pro amico diceres, his te purgato plane; ⁸² necessitudines commemorato; in spem adducito; te in eorum rebus, si se in amicitiam contulerint, pari studio atque officio futurum, spondeto. Qui sine causa non amant, eos ⁸³ aut beneficio, aut spe, aut significando tua erga illos studia futura, delinito; dans operam, ut de illa animi pravitate deducas. Quorum voluntas erit abs te propter competitorum amicitias alienior, his quoque eadem inservito ratione, qua superioribus: & si probare poteris, te in eos ipsos competitores tuos benevolo esse animo, ostendito.

XI. Quoniam de amicitias constituendis satis dictum est, dicendum est de illa altera parte petitionis, quæ in populari ratione versatur. Ea desiderat NOMENCLATIONEM, BLANDITIAM, ASSIDUITATEM, BENIGNITATEM, RUMOREM, ⁸⁴ SPEM IN REPUBLICA. Primum fac, id quod facis, ut homines noris; ⁸⁵ significa, ut appareat; & auge, ut quotidie melius fiat. Nihil mihi tam populari, neque tam gratum videtur. De-

⁸² *Necessitudines*] Quibus coactus fuisti pro amico dicere contra eos. Hinc enim idonea purgatio est.

⁸³ *Aut beneficio, aut spe*] Aut statim beneficium confer, aut in spem beneficii adducito.

⁸⁴ *Spem in rep.*] Ut sit spes de te in republica. Hanc spem ut excitarem, aliquando in concione ad populum, vel in Senatu, se aliquid pro rep. facturos, profitebantur Candidati.

inde id, quod natura non habes, induc in animum, ita simulandum esse, ut natura facere videare. Nam ⁸⁶ comitas tibi non deest, ea, quæ bono ac suavi homine digna est. Sed opus est magnopere BLANDITIA; quæ, etiamsi vitiosa est & turpis in cætera vita, tamen in petitione est necessaria. Tunc enim, cum deteriore aliquem assentando facit, improba est; cum amiciorem, non tam vituperanda: petitori vero necessaria est, cujus & frons, & vultus, & sermo, ad eorum, quoscunque convenerit, sensum & voluntatem commutandus est. Jam ASSIDUITATIS nullum est præceptum; verbumque ipsum docet, quæ res sit. Prodest quidem vehementer, nusquam deesse: sed tamen hic fructus est assiduitatis, non solum esse Romæ, atque in foro; sed assidue petere; sæpe eosdem appellare; non committere, ut quisquam possit dicere, quid ejus sit, quod consequi possis, si abs te non sit rogatum, & valde ac diligenter rogatum. BENIGNITAS autem late patet, & est in re familiari: quæ quanquam ad multitudinem pervenire non potest; tamen ab amicis laudatur; multitudini grata est: est in conviviis, quæ fac, & abs te & ab amicis tuis celebrentur, & passim, & ⁸⁷ tributim:

⁸⁵ *Significa*] Hanc in rem scribit Donatus ad Terentii Adelph. a. V. sc. 6. moris esse inferiores proprio nomine appellare, si blandiri velis.

⁸⁶ *Comitas*] Comitas virtutis administrata est, blanditia vitii. Comitatus amicus, blanditia adulator cernitur.

⁸⁷ *Tributim*] Per tribus, ut ex singulis tribubus aliqui capiantur, & benignitatis fama late vagetur.

tim: est etiam in opera, quam per vulga & communica. Cura, ut aditus ad te diurni atque nocturni pateant: neque foribus solum ædium tuarum, sed etiam vultu & fronte, quæ est animi janua; quæ significat, voluntatem abditam esse ac retrusam, parvi refert, patere ostium. Homines enim non modo promitti sibi, præsertim quæ a Candidato petant, sed etiam large atque honorifice promitti volunt. Quare hoc quidem facile præceptum est, ut quod acturus sis, id significes te studiose ac libenter esse facturum: illud difficilius, & magis ad tempus, quam ad naturam accommodatum tuam, quod facere non possis, ut id jucunde neges: quorum alterum est boni viri; alterum boni petitoris. Nam, cum id petitur, quod honeste, aut sine detrimento nostro, promittere non possumus; quo modo si quis roget, ut contra amicum aliquam causam recipiamus; belle negandum est; ut ostendas necessitudinem; demonstrates, quam moleste feras; alii te id rebus ⁸⁸ exarturum esse, persuadeas.

XII. Audivi, hoc dicere quemdam de quibusdam oratoribus, ad quos causam suam detulisset; gratiorem sibi orationem fuisse ejus, qui negasset; quam illius, qui recepisset. Sic homines fronte & oratione magis, quam ipso beneficio reque capiuntur. Verum hoc probabile est. Illud ⁸⁹ alterum subdurum tibi ⁹⁰ homini-

Platonico suadere; sed tamen temporis tuo consulam: quibus enim te propter aliquod officium necessitudinis assuturum negaris, tamen illos possunt abs te placari æquique discedere; quibus autem idcirco negaris, quod ⁹¹ te impeditum esse dixeris, aut amicorum negotiis, aut gravioribus causis ante susceptis, inimici discedunt, omnesque hoc animo sunt, ut sibi te mentiri malint, quam negare. C. Cotta, in ambitione artifex, dicere solebat, se operam suam, quoad non contra officium rogaretur, polliceri solere omnibus; impertire iis, apud quos optime poni arbitrareretur; ideoque se negare nemini, quod sæpe accideret causa, cur is, cui pollicitus esset, non uteretur; sæpe, ut ipse magis esset vacuus, quam putasset: neque posse ⁹² domum ejus compleri, qui tantummodo reciperet, quantum videret se obire posse: casu fieri, ut agantur ea, quæ non putaris; illa, quæ credideris, in manibus esse, ut aliqua causa non agantur: deinde esse extremum, ut irascatur is, cui mendacium dixeris. Id, si promittas, & incertum est, & in diem, & in paucioribus. Sin autem id neges; & certe abalienes, & statim, & plures. Plures enim multo sunt, qui rogant, ut uti liceat opera alterius, quam qui utantur. Quare satius est, ex iis aliquos aliquando tibi in foro irasci, quam omnes continuo domi; præsertim

proferis.

⁸⁸ *Exarturum*] Id est compensaturum. Vulgo legitur *exarturum*; quod vix sustineri potest.

⁸⁹ *Alterum subdurum*] Ut omnibus omnia pollicearis.

⁹⁰ *Homini Platonico*] Qui veritatem & sanctitatem doctrinæ Platonice & Socraticæ

⁹¹ *Te impeditum*] Hoc vero dicere non debes, sed large polliceri: quamvis tibi homini Platonico non probetur.

⁹² *Domum compleri*] Multitudine eorum, qui egent oratoris opera.

tim cum multo magis irascantur ei, qui neget, quam ei, quem videant iusta causa impeditum, ut facere, quod promissit, cupiat, si ullo modo possit. Ac, ne videar aberrasse a distributione mea, qui hæc in hac populari parte petitionis disputem; hoc sequor, hæc omnia non tam ad amicorum studia, quam ad popularem famam pertinere. Esi enim inest aliquid dictum ex illo genere, benigne respondere, studiose intervire negotiis amicorum ac periculis; tamen hoc loco ea dico, quibus multitudinem capere possis: ut de nocte domus compleatur; ut multi spe tui presidii teneantur; ut amiciores abs te discedant, quam accesserint; ut quamplurimorum aures optimo sermone compleantur.

XIII. Sequitur enim, ut de RUMORE dicendum sit; cui maxime serviendum est. Sed quæ dicta sunt omni superiori oratione, eadem ad celebrandum rumorem valent. dicendi laus; studia publicanorum & equestris ordinis; hominum nobilium voluntas; adolescentulorum frequentia; eorum, qui abs te defensi sunt, assiduitas; ex municipiis multitudine, quos tua causa venisse appareat; bene homines nosse; comiter appellare; assidue ac diligenter pete-

⁹³ Bene omnes loqui & existimare] Alii aliter verba hæc mutare conati sunt. Ego addidi vocem omnes. Nam bene omnes loqui & existimare pertinet ad illum, quem dixerat, optimum sermonem. Nisi forte omnia profus tollenda sunt.

⁹⁴ Urbanam] Plebis urbana studia commemorat, ne ullam civitatis partem omitat.

⁹⁵ Qui conciones tenent] Qui in concionibus sunt assidui.

⁹⁶ Quæ adeptus es] Ajunt Critici, deesse

re; benignum ac liberalem esse; bene omnes loqui & existimare; domus ut multa nocte compleatur; omnium generum frequentia adfir; satisfiat oratione omnibus, re operaque multis; perficiatur, id quod fieri potest, labore & arte & diligentia, non ut ad populum ab iis omnibus fama perveniat, sed ut in his studiis populus ipse versetur. Jam ⁹⁴ urbanam illam multitudinem, & eorum studia, ⁹⁵ qui conciones tenent, ⁹⁶ quæ adeptus es in Pompejo orando, Manilii causa recipienda, Cornelio defendendo, ⁹⁷ excitanda nobis sunt; quæ adhuc habuit nemo, quin idem splendorem omnium voluntateque haberet. Efficiendum etiam illud, ut sciant omnes, Cn. Pompeii summam erga te esse voluntatem; & vehementer ad illius rationem, te id assequi, quod petis, pertinere. Postremo tota petitio cura ut pompæ plena sit, ut illustris, ut splendida, ut popularis; ut habeat summam speciem ac dignitatem; ut etiam, si qua possit, in competitoribus tuis existat aut sceleris, aut libidinis, aut largitionis, accommodata ad eorum mores infamia.

XIV. Atque etiam in hac petitione maxime videndum est, ut ⁹⁸ SPES REPUBLICÆ Romanæ bona de te sit,

que in manuscriptis. Quod si ita est, verbum adeptus regit urbanam multitudinem.

⁹⁷ Excitanda nobis sunt] Si retinere placeat in superiore membro quæ adeptus, &c. hæc sit constructio: urbanam illam multitudinem, & studia excitanda sunt. Antiprosus est non temere imitanda.

⁹⁸ Spes resp.] Postremum quod proposuit, illud est, ut resp. bene sibi pollicetur. Ob hanc unam spem, quæ de Ciceronis virtute erat in republica, consulatum obtinuit, ut scribit Plutarchus in ejus vita.

fit, & honesta opinio. Nec tamen in petendo ⁹⁹ republica capeffenda est, neque in senatu, neque in concione: sed hæc sunt tibi retinenda; ut senatus te existimet ex eo, quod ita vixeris, defensore auctoritatis suæ fore; equites Romani, viri boni & locupletes, ex vita acta te studiosum otii ac rerum tranquillarum; multitudo, ex eo duntaxat, quod oratione in concionibus ac iudicio popularis fuisti, te a suis commodis alienum non futurum.

XV. Hæc mihi veniebant in mentem de duabus illis commentationibus matutinis, quas tibi quotidie ad forum descendenti meditandum esse dixeramus: NOVUS SUM; CONSULATUM PETO. Tertium restat: ROMA EST, civitas ex nationum conventu constituta; in qua multa insidiæ, multa fallaciæ, multa in omni genere vitia versantur: multorum arrogantia, multorum contumacia, multorum malevolentia, multorum superbia, multorum odium ac molestia perferenda est. Video, esse magni consilii atque artis; in tot hominum cujusque modi vitiis tantisque versantem, vitare offensionem, vitare fabulam, vitare insidias; esse unum hominem accommodatum ad tantam morum, ac sermonum, & voluntatum varietatem. Quare Tom. IX.

⁹⁹ Resp. capeffenda] Non est commoventi ad republicam, propoliis rebus novis ad conciliandam sibi plebem, vel nobilitatem.

¹ Quas tibi quotidie] Id est quas meditandum. Librarii quidam non intelligentes hunc construendi modum, tamenti latinum & regularem, mutarunt quas in quod, alii in quo.

² Vitare fabulam] Ne in fabulam venias. Ovidius lib. III. Amor. cl. 1. Fabula, nec

etiam atque etiam perge tenere istam viam, quam instituisti; excelle dicendo: hoc & tenentur Romæ homines, & allicijuntur; & ab impediendo ac lædendo repelluntur. Et quoniam in hoc vel maxime vitiosa est civitas, quod, largitione interposita, virtutis ac dignitatis invisibili solet; in hoc fac, ut te bene noris, id est ut intelligas, eum esse te qui ³ iudicii ac periculi metum maximum competitoribus asferre possis. Fac, ut se abs te custodiri atque observari sciant: cum diligentiam tuam, tum auctoritatem vimque dicendi, tum profecto equestris ordinis erga te studium pertimeant. Atque hæc ita te volo illis proponere, ut non videare jam ⁴ acculationem meditari, sed ut hoc terrore facilius hoc ipsum, quod agis, consequare. Et plane sic contendente omnibus nervis ac facultatibus, ut adipiscamur, quod petimus. Video, nulla esse comitia tam inquinata largitione, quibus non gratis aliqua centuriæ renuntient suos maxime necessarios. Quare, si advigilamus pro rei dignitate; & si nostros ad summum studium benevolos excitamus; & si hominibus gratiosis studiosisque nostri suum cuique munus describimus; & si competitoribus judicia proponimus, ⁵ sequestribus metum injicimus,

sentis, tota iactaris in urbe.

³ Iudicii] Nam poterat Marcus Cicero competitores suos de ambitu accusare, si per eorum largitiones repulsum tulisset.

⁴ Acculationem meditari] Quod nimis esset odiosum.

⁵ Sequestribus] Sequestris appellabatur ii, apud quos pecunia largitione destinata depo- nebatur; divisores, qui eam dividebant.

mus, divisores ratione aliqua coer-
cemus; perfici potest, ut largitio aut
nulla fiat, aut nihil valeat.

XVI. Hæc sunt, quæ putavi non
melius scire me, quam te; sed faci-
lius his tuis occupationibus colligere
unum in locum posse, & ad te per-
scripta mittere. Quæ tamen si ita scri-
pta sunt, ut non ad omnes, qui ho-

nore petant, sed ad te proprie, &
ad hanc tuam petitionem valeant:
tamen tu si quid mutandum esse vi-
debitur, aut omnino tollendum, aut
si quid erit præteritum, velim hoc
mihi dicas. Volo enim, hoc com-
mentariolum petitionis haberi omni-
ratione perfectum.

M. TU.

M. TULLII CICERONIS
HISTORIA,
PER CONSULES DESCRIPTA,

E T

IN ANNOS LXIV. DISTINCTA.

Per Franciscum FABRICIUM, Marcoduranum.

M. TULLIUS, M. F. M. N. COR. CICERO.

HOc modo Orator noster, cujus
historiam descripturi sumus,
Romanorum more nominatur, atque
hæc singula primum explicabimus.

M. id est MARCUS, prænomen
ejus est, quod a patre maximus na-
tu filius de more habuit.

TULLIUS proprium & gentile e-
jusdem nomen est: fuit enim e Tul-
lia gente antiquissima, libro II. de
Legibus cap. 1. Patrem Ciceronis ex
regio Volscorum genere fuisse, in
Eusebii Chronicis legimus. Et Plu-
tarchus scribit, nonnullos ejus genus
referre ad Tullum Attium, nobilem
Volscorum regem. Hinc Silius Ita-
licus lib. VIII. vers. 405.

*Tullius ætatas raptabat in agmina
turmas,*

*Regia progenies, & Tullo sanguis
ab alto:*

*Indole prob quanta juvenis, quan-
tumque daturus*

*Ansonia populis ventura in secula
civem!*

Ille super Gangem, super exaudivit

& Indos

*Implebit terras voce; & furialia
bella*

*Fulmine compestet lingue, nec dein-
de relinquet*

*Par decus eloqui cuiquam sperare
nepotum.*

M. F. Marci filius. Habuit enim
Cicero noster patrem M. Tullium,
qui cum esset infirma valetudine, in
Arpinati villa fere ætatem egit in
litteris, lib. II. de Legibus, cap. 1.
Eum fulloniam fecisse, ac vites o-
leasque semper coluisse, Q. Calenus
in maledica oratione apud Dionem
lib. XLVI, ait. Patrem hunc Cice-
ro in petitione consulatus, annos
jam natus XLIII. amisit, ut Asco-
nius scribit. Vide epist. 5. lib. I. ad
Att.

M. N. Marci nepos: nam & avus
ejus M. Tullius Cicero nominatus
fuit, eoque vivo se natum ait, Lib.
II. de Legibus, cap. 1. De eodem
lib. III. cap. 16. ita scribit, *Et a-
vus quidem noster singulari virtute in*

N n 2 hoc